

## บทที่ 5

### สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การศึกษาเกี่ยวกับปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาตามหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของโรงเรียนของรัฐสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานราธิวาส เขต 1 นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับ วัตถุประสงค์ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการค้นคว้าอิสระ การวิเคราะห์ข้อมูล สรุปผลการค้นคว้าอิสระ อภิปรายผลและ ข้อเสนอแนะตามลำดับ ดังนี้

#### วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาตามหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของโรงเรียนของรัฐ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานราธิวาส เขต 1

2. เพื่อเปรียบเทียบระดับปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาตามหลักสูตร แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของโรงเรียนของรัฐ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส เขต 1 จำแนกตาม เพศ อายุ วุฒิการศึกษาสามัญ ศาสนา และ ประสบการณ์การทำงาน

3. เพื่อรวบรวมข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาการบริหารหลักสูตร อิสลามศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของโรงเรียนของรัฐ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส เขต 1

#### ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการค้นคว้าประกอบด้วย ผู้บริหาร หัวหน้าฝ่ายงานวิชาการ และ ครูผู้สอนอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส เขต 1 ปีการศึกษา 2558 กำหนดกลุ่มตัวอย่างตามตารางสัดส่วนของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan 1970 : 608) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 154 คน ด้วยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling ) แล้วใช้วิธีการสุ่มแบบง่าย (Simple Random Sampling)

### เครื่องมือที่ใช้ในการค้นคว้าอิสระ

เครื่องมือที่ใช้ในการค้นคว้าอิสระ คือแบบสัมภาษณ์ ใช้กับผู้บริหาร ฝ่ายวิชาการ ครูผู้สอนอิสลามศึกษา และแบบสอบถาม ซึ่งแบบสอบถามที่ได้นำมาจากการประมวลและดัดแปลง ข้อคำถามจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (มาหามะรือสะลี บินเซ็ง 2556 นางฮาซานะ จิสม 2556 อับดุลชอ มะ โต๊ะอาลิม 2550) ซึ่งจะใช้กับผู้บริหาร หัวหน้าฝ่ายวิชาการ ครูผู้สอนอิสลามศึกษา

#### 1.การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้ความถี่ ค่าร้อยละ แบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาในโรงเรียนของรัฐที่เปิดสอน หลักสูตรอิสลามศึกษา วิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ย ( $\bar{X}$ ) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ( $S.D.$ ) แบบสอบถาม ปลายเปิด และแบบสัมภาษณ์ใช้วิธีการสังเคราะห์ความคิดเห็นที่มีความหมายคล้ายคลึงกัน บรรยาย เป็นความเรียง

#### 2.สรุปผล

##### 2.1.สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 97 คน คิดเป็นร้อยละ 63.0 และเพศหญิง มีอายุช่วง 31-40 ปี จำนวน 71 คน คิดเป็นร้อยละ 46.1 รองลงมา ผู้ที่มีอายุช่วง 41 ปีขึ้นไป จำนวน 60 คนคิดเป็นร้อยละ 39.0 และน้อยที่สุดจำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 14.9 ตามลำดับ ส่วนใหญ่ปริญญาตรี จำนวน 141 คน คิดเป็นร้อยละ 91.6 รองลงมานุปริญญาไป จำนวน 7 คนคิดเป็นร้อยละ 4.5 และน้อยที่สุดจบการศึกษาปริญญาโทจำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 3.9 ตามลำดับจบชานาวิ จำนวน 84 คน คิดเป็นร้อยละ 54.5 รองลงมาจบปริญญาตรี จำนวน 68 คน คิดเป็นร้อยละ 44.2 และน้อยที่สุดจบการศึกษาปริญญาโทจำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 1.3 ประสบการณ์การทำงานส่วนใหญ่ 5-10 ปี จำนวน 74คน คิดเป็นร้อยละ 48.1 รองลงมามากกว่า จำนวน 51 คนคิดเป็นร้อยละ 33.1 และน้อยที่สุดประสบการณ์น้อยกว่า 5 ปีจำนวน 29 คน คิดเป็น ร้อยละ 18.8 ตามลำดับ

1.2. ปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้น พื้นฐานพุทธศักราช 2551 ของโรงเรียนของรัฐสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นราธิวาส เขต 1

พบว่าปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ของโรงเรียนของรัฐสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส เขต 1 ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ( $\bar{X}=2.80$ , S.D.=0.65) เมื่อพิจารณารายด้าน ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับ พบว่า ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ( $\bar{X}=3.22$ , S.D.=0.79) รองลงมา คือ ด้านการจัดการเรียนการสอน ( $\bar{X}=2.72$ , S.D.=0.87) ด้านการนำหลักสูตรไปใช้ ( $\bar{X}=2.62$ , S.D.=0.87) และด้านการวัดและประเมินผล ( $\bar{X}=2.62$ , S.D.=0.65) ตามลำดับ

**ด้านการนำหลักสูตรไปใช้** โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ( $\bar{X}=2.62$ , S.D.=0.87) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก พบว่า ปัญหาการศึกษาวิเคราะห์หลักสูตรแผนการเรียนการสอน คู่มือครู และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ( $\bar{X}=2.84$ , S.D.=0.96) รองลงมาคือ ปัญหาการประเมินผลของการนำหลักสูตรไปใช้อย่างต่อเนื่อง ( $\bar{X}=2.81$ , S.D.=1.15) และปัญหาการจัดหาหลักสูตร แผนการเรียนรู้ คู่มือครู และปัญหาเอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวกับหลักสูตรไว้บริการแก่ครูภายในโรงเรียนอย่างพอเพียง ( $\bar{X}=2.66$ , S.D.=1.12)

**ด้านการจัดการเรียนการสอน** โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ( $\bar{X}=2.72$ , S.D.=0.68) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก พบว่า ปัญหาการจัดสอนซ่อมเสริมสำหรับนักเรียนที่มีปัญหาการเรียน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ( $\bar{X}=2.91$ , S.D.=1.10) รองลงมาคือ ปัญหาการจัดสรรงบประมาณเพื่อการจัดการเรียนการสอน ( $\bar{X}=2.90$ , S.D.=1.20) และปัญหาการสอนพิเศษสำหรับนักเรียนที่มีปัญหาด้านการเรียนการสอน ( $\bar{X}=2.87$ , S.D.=0.92)

**ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน** โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ( $\bar{X}=3.22$ , S.D.=0.79) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก พบว่า ปัญหาการใช้สื่อต่อไปนี้ในการสอน เช่น สื่ออิเล็กทรอนิกส์ สื่อวัสดุ สื่อบุคลากร และสื่อสิ่งตีพิมพ์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ( $\bar{X}=3.70$ , S.D.=1.14) รองลงมาคือ ปัญหางบประมาณในการจัดซื้อ จัดหาสื่อ ( $\bar{X}=3.63$ , S.D.=1.18) และปัญหาหนังสืออ่านเพิ่มเติมในห้องสมุด ( $\bar{X}=3.51$ , S.D.=1.07)

**ด้านการวัดและประเมินผล** โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ( $\bar{X}=2.62$ , S.D.=0.69) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก พบว่า ปัญหาการวิจัยชั้นเรียน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ( $\bar{X}=2.81$ , S.D.=0.89) รองลงมาคือ ปัญหาการวัดและประเมินผลเป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ( $\bar{X}=2.83$ , S.D.=0.99) และปัญหาการวัดและประเมินผลไม่หลากหลายโดยไม่ครอบคลุมวิธีการต่างๆ เช่น การสังเกต สัมภาษณ์ สอบข้อเขียน แบบฝึกหัด แฟ้มสะสมงาน ( $\bar{X}=2.72$ , S.D.=0.98)

### 1.3. ผลการเปรียบเทียบปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ของโรงเรียนของรัฐสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส เขต 1 โดยจำแนกตาม เพศ อายุ วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษาศาสนา ประสบการณ์การทำงาน

ผลการเปรียบเทียบสภาพปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ของโรงเรียนของรัฐ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส เขต 1 โดยจำแนกตามเพศ อายุ วุฒิการศึกษาสามัญ และตามประสบการณ์การทำงาน โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ส่วนผลการเปรียบเทียบสภาพปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ของโรงเรียนของรัฐสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส เขต 1 โดยจำแนกตามประเภทวุฒิการศึกษาศาสนา ในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

### 1.4. ผลสรุปการวิจัยปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของโรงเรียนของรัฐสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส เขต 1 มีประเด็นที่น่าสนใจและสามารถนำมาอภิปราย ดังนี้

1. ปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ของโรงเรียนของรัฐสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส เขต 1 ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของมาหามะรือสาลิ บินเซ็ง (2556) ได้ศึกษาเรื่อง ปัญหาและความต้องการการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช (2551) ของโรงเรียนสังกัดเทศบาลในจังหวัดนราธิวาส การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับสภาพปัญหาและความต้องการการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช (2551) ของโรงเรียนสังกัดเทศบาลในจังหวัดนราธิวาส ผลการวิจัยพบว่า ระดับสภาพปัญหา และความต้องการการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช (2551) ของโรงเรียนสังกัดเทศบาลในจังหวัดนราธิวาส โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับงานวิจัยของฮานันะ จิเหม (2556) ได้ศึกษาเรื่อง สภาพปัญหากระบวนการใช้สื่อการสอนรายวิชาอิสลามศึกษาของครูในโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดสตูลการวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สภาพปัญหากระบวนการใช้สื่อการสอนรายวิชาอิสลามศึกษาของครูในโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดสตูล) เปรียบเทียบสภาพปัญหากระบวนการใช้สื่อการสอนรายวิชาอิสลามศึกษาของครูในโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดสตูล จำแนกตามเพศ วุฒิการศึกษาศาสนาและสามัญ ประสบการณ์การสอน และประเภทของโรงเรียน 2) ประมวลปัญหา

และข้อเสนอแนะสภาพปัญหากระบวนการใช้สื่อการสอนอิสลามศึกษาของครูในโรงเรียนจังหวัดสตูล ผลการวิจัยพบว่าสภาพปัญหากระบวนการใช้สื่อการสอนอิสลามศึกษาของครูโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดสตูล โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง มูฮัมหมัดนาเซ สามะ (2551) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนของรัฐที่เปิดสอนสองหลักสูตร จังหวัดยะลา ผลการวิจัยพบว่าสภาพการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาตามความเห็นของครูสอนอิสลามศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าสภาพการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาตามความเห็นของครูสอนอิสลามศึกษา ด้านการวางแผนการสอนด้านสื่อการเรียนการสอนอยู่ในระดับปานกลาง นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของสุภารัตน์ ชนะมาร (2550) ได้ศึกษาสภาพปัญหาและผลสำเร็จในการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสกลนคร เขต 2 มีจุดมุ่งหมาย (1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและผลสำเร็จในการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสกลนคร เขต 2 (2) เพื่อเปรียบเทียบสภาพปัญหาและผลสำเร็จในการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสกลนคร เขต 2 จำแนกตามสถานภาพ (3) เพื่อเปรียบเทียบสภาพปัญหาและผลสำเร็จในการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสกลนคร เขต 2 จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน (4) เพื่อเปรียบเทียบสภาพปัญหาและผลสำเร็จในการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสกลนคร เขต 2 จำแนกตามขนาดของโรงเรียน (5) เพื่อหาแนวทางในการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสกลนคร เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาโดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับงานวิจัยของนุริยะ รักษ์ปราชญ์ (2551) เรื่องปัญหาการเรียนการสอนอิสลามศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น หลักสูตรอิสลามศึกษา (อับดีคาอียะฮ์) พ.ศ.2540 ในโรงเรียนสังกัดเทศบาล สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า ปัญหาการเรียนการสอนวิชาอิสลามศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น หลักสูตรอิสลามศึกษา (อับดีคาอียะฮ์) พ.ศ.2540 ในโรงเรียนสังกัดเทศบาล สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ตามความเห็นของหัวหน้างานวิชาการและครูสอนอิสลามศึกษาโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง และสอดคล้องกับผลการวิจัยของนิตยา มัสเาะ (2545) เรื่องปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาในทัศนะผู้บริหารและผู้สอนอิสลามศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาในชุมชนมุสลิมจังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า ปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษา ในทัศนะผู้บริหารและผู้สอนอิสลามศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาในชุมชนมุสลิม จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยรวมและรายด้านพบว่าปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง

ที่เป็นเช่นนี้อาจจะเป็นเพราะว่าความไม่คุ้นเคยกับหลักสูตรอิสลามศึกษา หรือมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาในระดับหนึ่งเท่านั้น ซึ่งจำเป็นต้องได้รับการอบรมให้มีความรู้และประสบการณ์มากขึ้น ซึ่งครูจะต้องมีการพัฒนาตนเองด้วยการคว้าหาความรู้ใหม่ๆ อย่างสม่ำเสมอ มีความรู้อย่างเพียงพอในเนื้อหาวิชาที่สอน ทั้งนี้เพื่อให้นักเรียนเกิดความเชื่อถือในตัวครู และครูจะต้องมีความเชี่ยวชาญในการเลือกใช้วิธีการสอนที่หลากหลายอย่างเหมาะสม

2. ผลการเปรียบเทียบปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ของโรงเรียนของรัฐ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดยจำแนกตามประเภทวุฒิการศึกษา ในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับงานวิจัยของนายมาหะรีอาลิ บิน เซ็ง (2556) ได้ศึกษาเรื่อง สภาพปัญหาและความต้องการการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช (2551) ของโรงเรียนสังกัดเทศบาลในจังหวัดนราธิวาสการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับสภาพปัญหาและความต้องการการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช (2551) ของโรงเรียนสังกัดเทศบาลในจังหวัดนราธิวาส 2) เพื่อเปรียบเทียบระดับสภาพปัญหาและความต้องการการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช (2551) ของโรงเรียนสังกัดเทศบาลในจังหวัดนราธิวาสตามตัวแปรตำแหน่งและวุฒิการศึกษา 3) เพื่อประมวลข้อเสนอแนะและแนวทางพัฒนาการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช (2551) ของโรงเรียนสังกัดเทศบาลในจังหวัดนราธิวาส ผลการเปรียบเทียบระดับและความต้องการการใช้หลักสูตรตามตัวแปร วุฒิการศึกษาต่างกัน พบว่าโดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกด้าน และงานวิจัยของปรีชา ยาชะรัต (2551) ได้ทำวิจัยเรื่อง ปัญหาการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มของครูในโรงเรียนสองระบบ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ปัตตานี เขต 2 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับปัญหาการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มของครูในโรงเรียนสองระบบ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปัตตานี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ครูโรงเรียนสองระบบ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปัตตานี ที่มีเพศ วุฒิทางวิชาชีพ วุฒิต่างกัน มีปัญหาการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มของโรงเรียนสองระบบ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปัตตานี แตกต่างที่เป็นเช่นนี้อาจจะเป็นเพราะว่าหลักสูตรอิสลามศึกษาเกี่ยวกับเป็นกระบวนการที่ปลูกฝัง ถ่ายทอดความรู้ เจตคติ คุณลักษณะ ทักษะและคุณค่าต่างๆ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเจริญงอกงามในทุกๆ ด้าน การศึกษาจึงเป็นรากฐานและเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของประเทศให้เจริญและก้าวหน้า ซึ่งครูที่มีวุฒิการศึกษาทางศาสนา ต่างกันมีความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรต่างกัน

3. ผลการศึกษาข้อเสนอแนะและแนวทางการพัฒนาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ของโรงเรียนของรัฐ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 จากแบบสอบถามปลายเปิด และแบบสัมภาษณ์ พบว่า หลักสูตรต้องมีความเป็นเอกภาพและสามารถนำไปใช้ได้จริง ควรจัดบรรยากาศห้องเรียนให้เอื้ออำนวยต่อการเรียนการสอน ควรอบรมครูเกี่ยวกับการจัดหาสื่อการสอน ผู้บริหารควรจัดงบประมาณให้ครูผลิตสื่ออย่างเพียงพอ และควรจัดอบรมรูปแบบการวัดผลและประเมินผล ควรออกแบบชุดแบบทดสอบกลางที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ มุฮัมมัดนาเซสามะ (2552 : 108) ได้ทำวิจัยเรื่อง สภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนของรัฐที่เปิดสอนสองหลักสูตร จังหวัดยะลา ผลวิจัยพบว่าปัญหาด้านการดำเนินการสอนที่พบมากที่สุดคือ ขาดเทคนิค จิตวิทยาและประสบการณ์การสอนที่สามารถดึงดูดที่ให้นักเรียนอยากเรียนรู้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ เกลิมพล และชัน (2550) เรื่องสภาพและปัญหาการเรียนการสอนอิสลามศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม เขตภาคกลาง ผลการวิจัยพบว่า สื่อมีน้อยไม่หลากหลายขาดความทันสมัย ครูอิสลามศึกษายังไม่เข้าใจมากพอเกี่ยวกับสื่อการเรียนการสอน ชูมัยยะห์ สาและ (2550) เรื่องบทบาทที่เป็นจริงและบทบาทที่คาดหวังในการจัดการเรียนการสอนของวิทยากรอิสลามศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดยะลา ผลการวิจัยพบว่า สำหรับบทบาทที่คาดหวังมากที่สุด คือต้องการให้มีแบบวัดและประเมินผล ผู้เรียนที่เป็นมาตรฐาน สามารถนำไปใช้ได้ในทุกระดับ และมีการวัดและประเมินผลในระดับเขตพื้นที่ จังหวัด และระดับชาติ และสอดคล้องกับอามีเนาะ มามู (2544) ได้ทำวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างนิเทศการสอนวิชาอิสลามศึกษาของผู้บริหารกับพฤติกรรมการสอนของครูสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดนราธิวาส ผลการวิจัยพบว่า สื่ออิสลามศึกษามีไม่เพียงพอ ผู้บริหารไม่ให้ความสำคัญในการผลิตสื่อ และงบประมาณได้รับจัดสรรน้อย

ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะว่ากิจกรรมการเรียนการสอนมีความสำคัญต่อการเรียนรู้ เช่น กิจกรรมช่วยสร้างความสนใจของผู้เรียน เปิดโอกาสให้นักเรียนประสบความสำเร็จ ช่วยปลูกฝังและส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในบทเรียน เพราะฉะนั้นเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้เรียนเป็นสำคัญครูผู้สอนควรใช้เทคนิคและกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อส่งเสริมผู้เรียนให้กล้าแสดงออกและมีส่วนร่วมในการเรียน

### 3. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

จากผลการวิจัยเกี่ยวกับปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โรงเรียนของรัฐสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส เขต 1 ผู้วิจัยขอเสนอแนวทางการนำผลการวิจัยไปใช้ ดังต่อไปนี้

1. ควรจัดการศึกษาวิเคราะห์หลักสูตรแผนการเรียนการสอน คู่มือครู และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม

2. ควรจัดการสอนพิเศษสำหรับนักเรียนที่มีปัญหาด้านการเรียนการสอน

3. ควรจัดการจัดสอนซ่อมเสริมสำหรับนักเรียนที่มีปัญหาการเรียนเพื่อให้การเรียนการสอนบรรลุตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร

4. ควรจัดอบรมใช้สื่อต่อไปนี้ในการสอน เช่น สื่ออิเล็กทรอนิกส์ สื่อวัสดุ สื่อบุคลากร และสื่อสิ่งตีพิมพ์

5. ควรจัดอบรมการวัดและประเมินผลเป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม

### ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำวิจัยเกี่ยวกับการนำหลักสูตรอิสลามศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ไปใช้

2. ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้สื่อการสอนที่สอดคล้องกับหลักสูตรอิสลามศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

3. ควรวิจัยเปรียบเทียบสภาพปัญหาและความต้องการการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษา พุทธศักราช 2551 ในโรงเรียนแต่ละสังกัด เพื่อนำผลการวิจัยไปปรับใช้ได้อย่างเหมาะสมยิ่งขึ้น